

Taith Renie – dysgu am y *Kindertransport*

Cynllun gwers gynradd ar gyfer Diwrnod Cofio'r Holocaust

HOLOCAUST
MEMORIAL
DAY TRUST

Learning from genocide -
for a better future

Mae hwn yn gynllun gwers hyblyg ar gyfer dysgwyr 9–11 oed sy'n gweithio ochr yn ochr â chyflwyniad PowerPoint.

Mae'n caniatáu i fyfyrwyr ymarfer darllen, ysgrifennu a deall, yn ogystal â chael eu cyflwyno i hanes yr Holocaust mewn ffordd sy'n briodol i'w hoedran.

Mae'r wers hon yn cynnig darpariaeth ar gyfer gwahanol alluoedd drwyddi draw.

Amcanion dysgu:

- Dysgu am y rhaglen *Kindertransport* a phrofiad personol Renie Inow.
- Deall beth mae'n ei olygu i fod yn ffoadur.

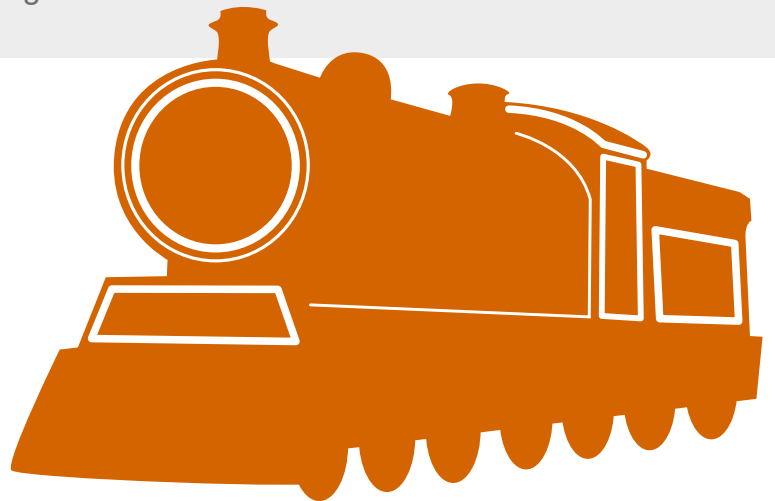
Bydd angen y canlynol arnoch chi:

- Hanes bywyd Renie Inow hawdd ei ddarllen (un i bob disgybl neu grŵp)
- Taflen waith cwestiynau hanesion bywyd (gweler nodiadau gwahaniaethol – un i bob disgybl neu grŵp bach)
- Taflen waith llythyr wedi'i gyfieithu (un i bob disgybl neu grŵp bach)

Trosolwg:

Mae'r gweithgaredd hwn yn archwilio hanes Renie Inow, a ddaeth i'r DU yn 10 oed gyda'r *Kindertransport* – rhaglen ddyngharol a oedd ar waith rhwng mis Tachwedd 1938 a mis Medi 1939. Anfonwyd tua 10,000 o blant, y rhan fwyaf ohonyn nhw'n Iddewon, o'u cartrefi a'u teuluoedd yn Yr Almaen, Awstria a Tsiecoslofacia i Brydain Fawr.

Mae gan Renie lythyrâu a anfonodd ei rhieni ati ar ôl iddi adael yr Almaen.

Renie Inow

Gwybodaeth Gefndir:

Byddai'r gweithgaredd hwn yn gweithio'n dda ar gyfer Blynnyddoedd 5 a 6 neu gyffelyb. Nid oes angen unrhyw wybodaeth gefndir, er y byddai'r wers hon yn effeithiol ochr yn ochr â'n gwasanaeth Diwrnod Cofio'r Holocaust ar gyfer ysgolion cynradd. Gallwch ei lawrlwytho yn hmd.org.uk/schools.

Sleid 1 – Diwrnod Cofio'r Holocost

Mae **Diwrnod Cofio'r Holocost** ar **27 Ionawr** bob blwyddyn.

Dyma'r diwrnod pan fyddwn ni'n dysgu am ddigwyddiadau yn y gorffennol pan gafodd pobl eu trin yn wael, ac weithiau eu llofruddio, oherwydd pwy ydyn nhw. Er enghraifft, oherwydd eu crefydd neu liw eu croen. Hil-laddiad yw'r enw ar ddigwyddiad fel hwn.

Heddiw, byddwn yn dysgu am rywun y gwnaeth un o'r digwyddiadau trist hyn newid ei bywyd. Byddwn yn meddwl am ein cymdeithas ni heddiw hefyd, a sut i wneud y byd yn lle mwy diogel i bawb.

Sleid 2 – Gweithgaredd cychwynnol

Trafodaeth: meddyliwch am lythyrau, cardiau post neu e-byst rydych chi wedi'u derbyn.

- Gan bwy oedden nhw?
- Beth oedden nhw'n ei ddweud?
- Beth sydd gan y llythyrau hyn yn gyffredin?

(Gallai hyn gynnwys eu bod gan bobl sy'n eich caru, maen nhw'n yn sôn am wyliau, maen nhw wedi cael eu hanfon ar achlysuron arbennig fel pen-blwyddi ac ati)

Sleidiau 3-9 – Gweithgaredd hanes

Sleid 3

Cyflwynwch Renie Inow:

- Heddiw, rydyn ni'n mynd i ddysgu hanes merch o'r enw Renie, a dderbyniodd lythyrau arbennig iawn.
- Ganwyd Renie yn yr Almaen yn 1929. Sawl blwyddyn yn ôl oedd hynny?
- Roedd hi'n byw gyda'i mam, ei thad, ei brawd a'i chwaer. Renie oedd yr ieuengaf yn y teulu.
- Roedd hi a'i theulu yn Iddewon. Mae hynny'n golygu eu bod nhw'n rhan o grŵp lleiafrifol bach a oedd yn Iddewig o ran crefydd, diwylliant, traddodiad neu gefndir teuluol.

Sleid 4

Siaradwch am y ffeithiau am Iddewiaeth ar y sleid.

Sleid 5

Dangoswch sleid map Ewrop i'r dosbarth. Yw'r dosbarth yn gallu dweud pa wlad yw'r DU? A pha wlad yw'r Almaen?

Sleid 6

Datgelwch yr ateb.

Sleid 7

Siaradwch am hanes yr Almaen dan y Natsïaid:

- Ymosododd y Natsïaid ar lawer o wledydd. Pan ymosododd yr Almaen ar Wlad Pwyl, cyhoeddodd Prydain a Ffrainc eu bod yn mynd i ryfel gyda'r wlad a dechreuodd yr Ail Ryfel Byd.
- Lluniodd y Natsïaid gyfreithiau a oedd yn gwahardd pobl Iddewig rhag bod yn berchen ar fusnesau a mynd i'r ysgol.
- Dechreuon nhw gynllunio i gael gwared ar yr holl bobl Iddewig yn Ewrop.

Gweithgaredd ymestyn:

Mae'r gweithgaredd ymestyn hwn ar gyfer grwpiau gallu uwch, neu os oes gennych fwy o amser.

Siaradwch am y cwestiynau canlynol a'u trafod fel grŵp:

Beth yw gwahaniaethu? Pan fyddwch chi'n trin grŵp o bobl yn wael, ac yn dweud pethau cas ac annheg amdany'n nhw oherwydd eu hil, crefydd neu ran o'u hunaniaeth, mae'n cael ei alw'n wahaniaethu.

Beth yw gwrthsemitiaeth? Gwahaniaethu penodol tuag at bobl Iddewig yw gwrthsemitiaeth. Mae gwrthsemitiaeth wedi bodoli yn Ewrop ers canrifoedd, a defnyddiodd y Natsïaid hyn i'w helpu i berswadio pobl fod Iddewon yn broblem yn yr Almaen.

Sleid 8

Pan oedd Renie yn ddeg oed, teithiodd o'r Almaen i Brydain gyda'r *Kindertransport*. Holwch y myfyrwyr am eu teithiau hiraf nhw. Byddai taith Renie wedi cymryd sawl diwrnod.

Beth yw'r *Kindertransport*? Rhaglen oedd ar waith rhwng mis Tachwedd 1938 a mis Medi 1939. Ei nod oedd achub plant rhag y Natsïaid. Daeth plant i Brydain, heb eu rhieni, a byw gyda theuluoedd maeth ar ôl iddyn nhw gyrraedd.

Gofynnwch i'r myfyrwyr ddyfalu faint o blant a deithiodd i Brydain fel rhan o'r rhaglen.

Sleid 9

Datgelwch yr ateb i'r cwestiwn. Un cês dillad bach fyddai gan bob plentyn.

Gweithgaredd ymestyn os oes gennych chi amser ychwanegol:

Os mai dim ond un cês dillad fyddai gennych chi, beth fydddech chi'n ei bacio?

Sleid 10 – Taflenni gwaith hanes bywyd a chwestiynau

1. Dangoswch y llun o Renie Inow a rhannu'r hanes bywyd hawdd i'w ddarllen. Fel dosbarth, darllenwch ei hanes a'i drafod.
2. Rhannwch y daflen waith cwestiynau hanes bywyd.

Mae angen sgiliau darllen ar gyfer y gweithgaredd hwn. Dylid annog myfyrwyr i ddarllen y daflen hanes bywyd i ddod o hyd i'r atebion.

Gwahaniaethu:

Gallu is – Ar gyfer myfyrwyr gallu is, gallech wneud hyn gyda'ch gilydd fel un grŵp, neu ganolbwyntio ar lai o gwestiynau.

Gallu canolig – Rhannwch fyfyrwyr i grwpiau bach i ateb y cwestiynau gyda'i gilydd.

Gallu uwch – Gall myfyrwyr ateb y cwestiynau'n unigol, ac ymhelaethu ar eu hatebion gyda'u hymchwil eu hunain.

Sleid 11 – Llythyrau Renie

1. Rhannwch y daflen waith llythyr wedi'i gyfieithu a darllenwch y llythyr. Gwiriwch fod myfyrwyr yn deall yr holl eiriau y mae rhieni Renie wedi'u defnyddio.
2. Yn unigol neu mewn grwpiau, atebwch y cwestiynau ar y daflen.

Trafodaeth dosbarth:

- Pa eiriau sy'n cael eu defnyddio'n negyddol yn hanes Renie?
- Sut mae geiriau'n cael eu defnyddio'n gadarnhaol yn y llythyrau rydyn ni wedi'u darllen?
- Mae ein geiriau'n bwerus. Sut mae modd i ni ddefnyddio ein geiriau er lles yn hytrach nag i wneud niwed i bobl?

Sleid 12 – Ffoaduriaid ifanc

Darllenwch y diffiniad o ffoadur ifanc a'r cwestiwn. Pam mae'r myfyrwyr yn meddwl bod hyn yn dal i ddigwydd/ddim yn dal i ddigwydd i blant heddiw?

Sleid 13 – Beth allwn ni ei wneud?

Datgelwch fod ffoaduriaid ifanc ledled y byd o hyd.

Edrychwch ar y lluniau o 2018. Beth allwn ni ei ddweud am y plant hyn?

- Yn ffodus, rydyn ni'n gwybod eu bod nhw mewn lle mwy diogel bellach, gan eu bod nhw wedi cyrraedd gwersyll ffoaduriaid. Mae ganddyn nhw gysgod, bwyd a dŵr.
- Fodd bynnag, mae'n edrych yn orlawn. Er bod y gwersyll ffoaduriaid yn fwy diogel na'r wlad wnaethon nhw ei gadael, dyw hynny ddim yr un fath â chael eu cartref eu hunain. Mae'r bobl yn y gwersylloedd hyn eisiau symud ymlaen gyda'u bywydau a chreu cartref newydd, mynd i'r ysgol a chael gwaith.
- Mae gan rai o'r plant riant yn y ffotograff, a rhai ddim. Mae rhai yn dangos plant hŷn yn gofalu am blant iau. Mae rhai plant mewn gwersylloedd ffoaduriaid yno gyda'u teuluoedd. Mae rhai ohonyn nhw wedi cael eu gwahanu oddi wrth eu teuluoedd.

Mae'r gwersyll hwn yn cael ei ariannu gan arian cymorth gan yr Undeb Ewropeaidd yn benodol i gefnogi ffoaduriaid Rohingya. Gall pobl gyffredin fel chi a fi helpu hefyd drwy gyfrannu dillad, esgidiau a blancedi i wersylloedd ffoaduriaid.

Nawr eich bod chi wedi dysgu am Renie, y *Kindertransport*, a ffoaduriaid ifanc heddiw, trafodwch fel dosbarth beth allwch chi ei wneud nesaf.

Dyma rai awgrymiadau:

- Mae'n bwysig ein bod ni'n dysgu am bobl fel Renie a'r hyn a ddigwyddodd iddyn nhw, fel nad yw hanes yn cael ei ailadrodd. Fel dosbarth, gallech chi ddod o hyd i ffordd o rannu hanes Renie gyda mwy o bobl – drwy gynnal **gwasanaeth, creu arddangosfa**, neu ddweud wrth eich teuluoedd.
- Gallwch ymrwymo i wneud rhywbeth ar Ddiwrnod Cofio'r Holocost bob blwyddyn – cynnau kannwyll, cael **gwers ysgol** arbennig fel hon heddiw, a dysgu am fwy o bobl sy'n cael eu heffeithio gan hil-laddiad.
- Gallwch hybu ymwybyddiaeth o ffoaduriaid ifanc heddiw drwy ddysgu mwy amdany'n nhw er mwyn creu arddangosfa neu wasanaeth.
- Gallech drefnu gweithgaredd codi arian neu ymgyrch roddion yn eich cymuned ar gyfer dillad a blancedi diangen i'w hanfon i wersyll ffoaduriaid. (Ewch i **helprefugees.org** i gael gwybodaeth am sut i gyfrannu arian neu eitemau)
- Fe ddylen ni gofio bod yn garedig wrth bobl eraill bob amser, gan gynnwys pobl sy'n wahanol i ni ein hunain.

© European Union 2018
(CC BY-NC-ND 2.0)

Nodyn pwysig i athrawon – ar ôl y wers:

Rhowch wybod i ni pan fyddwch chi a'ch dosbarth wedi gwneud y wers hon. Fe fydden ni wrth ein bodd yn clywed am unrhyw weithgareddau dilynol hefyd. Cysylltwch â'r Swyddog Addysg ar education@hmd.org.uk. Mae hyn yn ein helpu i wybod sut mae adnoddau'n cael eu defnyddio mewn ysgolion, ac mae'n bosibl y bydd eich ysgol yn cael ei chynnwys fel astudiaeth achos pan fyddwn yn sôn am y gwahanol weithgareddau sy'n digwydd ledled y DU ar gyfer Diwrnod Cofio'r Holocaust.

Mynd â'r dysgu ymhellach:

Mae rhagor o wasanaethau ysgolion cynradd a chynlluniau gwersi yn hmd.org.uk/schools.

Mae rhagor o adnoddau fel hanesion bywyd hawdd eu darllen, ffilmiau a gweithgareddau eraill yn ein [hyb adnoddau](#).

@HMD_UK

HMD.UK

holocaustmemorialdaytrust

Page 6 of 6

Dysgwch fwy...

Ymddiriedolaeth Diwrnod Cofio'r Holocaust: hmd.org.uk
Adnoddau ar gyfer addysgwyr a deunyddiau eraill ar
gyfer eich gweithgareddau: hmd.org.uk/resources

hmd.org.uk
enquiries@hmd.org.uk
020 7785 7029

@hmd_uk
 hmd.uk
 holocaustmemorialdaytrust

Dysgu o hil-laddiad – er mwyn dyfodol gwell

Renie Inow

Hanes bywyd hawdd ei ddarllen

HOLOCAUST
MEMORIAL
DAY TRUST

Learning from genocide -
for a better future

Geiriau allweddol

Iddewon: Pobl sy'n dilyn crefydd Iddewiaeth.

Y blaid Natsïaidd: Y grŵp a oedd mewn grym yn yr Almaen o 1933 i 1945, dan arweiniad Adolf Hitler.

Gwersyll crynhoi: Mannau lle'r oedd y Natsïaid yn cadw llawer o bobl yn garcharorion. Roedden nhw'n cael eu cadw yno am nad oedd y Natsïaid yn eu hoffi. Yn y gwersylloedd, roedd pobl yn cael eu gorfodi i weithio fel caethweision neu roeddent yn cael eu lladd. Roedd llawer o wersylloedd fel hyn yn Ewrop yn y 1930au a'r 1940au.

Fermin: Anifeiliaid fel llygod mawr sy'n cael eu hystyried yn fudr ac yn cario clefydau.

Kindertransport: Rhaglen a oedd yn helpu plant Iddewig i ddianc rhag y Natsïaid. Roedd ar waith rhwng mis Tachwedd 1938 a mis Medi 1939.

Yr Holocost: mgais y Natsïaid i ladd yr holl Iddewon yn Ewrop.

Ganed Renie Inow (*ynghaniad Renny*) yn yr Almaen yn 1929. Roedd Renie yn byw gyda'i mam a'i thad, ei chwaer Margalit a'i brawd Alfred. **Iddewon** oedd hi a'i theulu.

Yn 1939, roedd Renie yn ddeg oed. **Y blaid Natsïaidd** oedd arweinwyr yr Almaen. Roedden nhw'n meddwl bod Almaenwyr yn well na phobl Iddewig. Roedden nhw'n galw pobl Iddewig yn '**fermin**'.

Roedd rhieni Renie yn gwybod eu bod nhw mewn perygl, felly dyma nhw'n ceisio gadael yr Almaen. Cafodd Margalit ei hanfon i ffwrdd i fyw yn Sweden. Yn sydyn, cafodd Alfred ei gipio gan y Natsïaid a'i anfon i **wersyll crynhoi**.

Roedd llawer o sôn bod pethau drwg yn digwydd i bobl Iddewig yn y gwersylloedd crynhoi, felly roedd y teulu'n bryderus iawn am Alfred.

Roedd rhieni Renie yn awyddus iawn iddi adael yr Almaen a mynd i rywle mwy diogel. Fe wnaethon nhw glywed am y **Kindertransport**. Rhaglen oedd hon a oedd yn helpu plant i ddianc i fyw ym Mhrydain, ond heb eu rhieni. Bu'n rhaid i Renie adael yr Almaen a theithio i Loegr ar ei phen ei hun. Roedd hi'n 10 oed.

Anfonwyd tua 10,000 o blant o'r Almaen a gwledydd eraill gyda'r **Kindertransport**, gan ddod i Brydain Fawr heb eu teuluoedd.

Ar ôl i Renie adael, dechreuodd yr Ail Ryfel Byd ac roedd yn llawer anoddach i bobl Iddewig adael yr Almaen. Roedd rhieni Renie yn gaeth yno.

Dechreuodd Renie fywyd newydd yn Lloegr, gan fyw gyda'i Modryb Hedwig. Derbyniodd lawer o lythyrau gan ei rhieni yn yr Almaen, ac maen nhw ganddi hyd heddiw.

Roedd y daith gyda'r *Kindertransport* yn frawychus i lawer o'r plant. Roedd tad Renie eisiau clywed y manylion i gyd. Dywedodd mewn llythyr ati:

'Rydyn ni'n edrych ymlaen at ddarllen dy adroddiad am y daith, sut gwnest ti deithio, beth welaist ti, pa mor hir oedd y daith a ble roeddet ti'n aros dros nos. A beth wyt ti'n ei feddwl o'r môr a'r llongau mawr?'

Rhyddhawyd Alfred, brawd Renie, o'r gwersyll crynhoi yn 1940 a llwyddodd i adael yr Almaen ac ymuno â hi yn Lloegr.

Roedd bywyd yn anodd i rieni Renie yn yr Almaen. Fodd bynnag, roedden nhw eisiau swnio'n gadarnhaol yn eu holl lythyrau, fel na fyddai Renie yn poeni amdany'n nhw.

Ar ben-blwydd Renie, derbyniodd llythyr gan ei rhieni, gan gynnwys y neges hon gan ei mam:

'Fy annwyl Renie, fy nymuniadau gorau ar gyfer dy ben-blwydd. Boed i ti barhau i fod yn annwyl ac yn hapus ac yn ffynhonnell o lawenydd i bawb. Mae dy dad a minnau'n meddwl amdanat ti drwy'r amser.'

Ceisiodd y Natsïaid ladd yr holl bobl Iddewig yn Ewrop. Yr enw am hyn yw'r Holocaust. Roedd pobl fel Renie a'i brawd a'i chwaer yn lwcus eu bod nhw wedi dianc mewn pryd. Erbyn diwedd y rhyfel, roedd y Natsïaid wedi lladd chwe miliwn o Iddewon, gan gynnwys rhieni Renie.

Daliodd Renie ati i ysgrifennu llythyrau at ei chwaer a'i brawd. Mae hi wedi byw ym Mhrydain byth ers hynny. Hyfforddodd fel teiliwr a gwniadwraig. Mae hi wedi teithio'n ôl i'w thref enedigol yn yr Almaen i adrodd ei hanes i blant ysgol yno.

Dysgwch fwy...

Yr Holocaust: hmd.org.uk/holocaust

Hanesion bywyd pobl gafodd eu heffeithio gan hil-laddiad: hmd.org.uk/lifestories

hmd.org.uk
enquiries@hmd.org.uk
020 7785 7029

 [@hmd_uk](https://twitter.com/hmd_uk)
 [hmd.uk](https://www.facebook.com/hmd.uk)

Dysgu o hil-laddiad – er mwyn dyfodol gwell

Hanes bywyd Renie Inow – cwestiynau

1. Rhestrwch dair ffaith o baragraff 1

-
-
-

2. Beth oedd y blaid Natsïaidd?

3. Beth mae'r gair Iddewig yn ei olygu?

4. Ym mharagraff 4, mae'r teulu'n 'bryderus iawn'. Beth sydd wedi gwneud iddyn nhw deimlo'n bryderus?

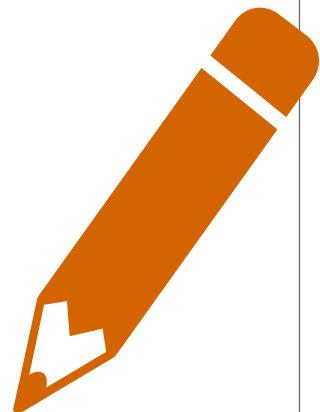
5. Faint o blant wnaeth ddianc o Ewrop gyda'r Kindertransport?

6. Gyda phwy mae Renie yn byw pan mae'n cyrraedd Lloegr?

7. Am beth mae tad Renie yn ei ofyn yn ei lythyr ati?

8. Sut ydych chi'n meddwl bod y llythyrau gan rieni Renie yn gwneud iddi deimlo?

9. Beth ydych chi'n feddwl o hanes Renie? Sut mae'n gwneud i chi deimlo?

Taflen waith llythyr wedi'i gyfieithu

4.6.39

Annwyl Renie,

Gobeithio dy fod di'n helpu Modryb Hedwig bob amser ac yn cystadlu gyda'r bechgyn o ran pwy sy'n gweithio orau.

Cofia, rhaid i ti ufuddhau i Modryb Hedwig a bod y pedwar ohonoch chi blant i geisio dod ymlaen yn dda gyda'ch gilydd.

Rwy'n gweld dy fod di wedi bod yn gwneud llawer o bethau diddorol. Fe aeth Ewythr Mamusch â ti i Erddi Kensington ac aeth Modryb vi â ti i'r sw.

Cariad, Mam

O dy lythyr, rydyn ni'n gallu gweld dy fod di'n ceisio ein helpu ni i rannu popeth rwyf ti'n ei brofi. Pan ddarlennis i am y ras ble gwnest ti orffen yn bedwerydd, roedd yn fy atgoffa o'n ras ddyddiol ni am o'r gloch y bore, pan fyddai'r post yn cyrraedd. Alla i ddim rhedeg mor gyflym â hynny, felly ti oedd yn cyrraedd yno'n gyntaf bob tro.

Gobeithio dy fod di'n gwneud yn dda yn yr ysgol. Rydyn ni'n siarad am bob un ohonoch chi drwy'r amser.

Cariad, Dad

Cwestiynau	Eich atebion
Pryd anfonwyd y llythyr?	
At bwy mae'r llythyr?	
Am beth maen nhw'n sôn yn y llythyr?	
Yw hyn yn debyg neu'n wahanol i lythyrau mae pobl yn eich dosbarth wedi'u derbyn?	
Pam ydych chi'n meddwl ei bod hi mor bwysig i Renie a'i theulu ysgrifennu at ei gilydd?	
Pam mae'r llythyrau'n ddefnyddiol i ni heddiw?	